

МӘДЕНИ МҰРА
ғылыми журнал

КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ
научный журнал

CULTURAL HERITAGE
science journal

ISSN: 2708-3365

№ 2 (97)

Нұр-Сұлтан
2022

Редакциялық алқа:

А. Мұхамедиұлы,	өнертану докторы, профессор (алқа төрағасы)
Асанканов А.А.,	тарих ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі (Қырғызстан)
Әбдуақап Қара,	тарих ғылымдарының докторы, профессор (Түркия)
Бороффка Н.,	археология докторы, профессор (Германия)
Бейсенов А.З.,	тарих ғылымдарының кандидаты (Қазақстан)
Ибадуллаева З.Ө.,	тарих ғылымдарының кандидаты, доцент (Қазақстан)
Ибраева А.Г.,	тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР Ұлттық Жаратылыстану ғылымдары академиясының академигі (Қазақстан)
Қасенәлі А.Е.,	PhD докторы (Қазақстан)
Купаева А.Қ.,	PhD докторы (Қазақстан)
Қартаева Т.Е.,	тарих ғылымдарының кандидаты (Қазақстан)
Малдыбаева Р.К.,	өнертану кандидаты (Қазақстан)
Мұқтар Ә.Қ.,	тарих ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан)
Нұразхан А.Ш.,	педагогика ғылымдарының кандидаты, ҚР Көркемөнер академиясының академигі (Қазақстан)
Оңғар А.,	тарих ғылымдарының кандидаты (Қазақстан)
Самашев З.С.,	тарих ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан)
Төлеубаев Ә.Т.,	тарих ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан)
Смағұлов О.С.,	ҚР ҰҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы (Қазақстан)
Таймағамбетов Ж.Қ.,	ҚР ҰҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор (Қазақстан)
Үмітқалиев Ұ.Ұ.,	тарих ғылымдарының кандидаты (Қазақстан)
Шамильоглу Ю.,	Висконсин университетінің профессоры (АҚШ)

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

Антропология

Исмагулов О., Исмагулова А. Казахский народ нового Казахстана – прямой наследник насельников с 50-вековой историей на древней предковой казахской земле 4

Археология

Абишева А.А. Балбалы в составе фонда Национального музея РК 12

Этнография

Жайлыбай Д.Ж. XIX-XX ғғ. қазақ халқының неке және отбасылық дәстүрлеріндегі материалдық емес мәдени мұраның көріністері 21
С.Дж. Атдаев. Тигры в историческом прошлом Туркменистана 32
Камунов С.Р. Б. Сарыбаевтың қазақ аспаптарын жаңғыртудағы еңбегі және ҚР Ұлттық музейіндегі коллекциясына берілген сипаттама 51

Филология

Карипбаев Ж. Абай Құнанбайұлы шығармашылығындағы неоклассикалық нәзира дәстүрі 60
Жалмырза А.А. Тіл үйренуде салт сөздерге жүгіну: мақал-мәтелдерді қолданудың кейбір аспектілері 76

Тарих / История

Ақтайлақ Б.Б. Ақмола жеріндегі қуғын-сүргін тарихынан 84

Бейнелеу өнері / Изобразительное искусство

Танымова Е.А. Творчество казахских художников актуального искусства в контексте мирового культурного наследия 92

Музей ісі / Музейное дело

Гиззатов С.М. Қазақстан Республикасы Ұлттық музейі мен Қытай елі арасындағы мәдени байланыстар 101
Елеусізова Қ.Ж. Ақтөбе облысы өлкетану музейлерінің қазіргі этномәдениетке ықпалы .. 110
Сайлау А., Әубәкір Г. Сыр бойындағы батырлар мұрасы 121

Киелі география / Сакральная география

Кошман Т.В. Культурные объекты оседлой культуры как источник эпохи 129
Төлегенұлы Қ., Кукушкин А.И., Букешова Г. Теңіз-Қорғалжың өңірінің жер-су атаулары: XIX ғасырдың аяғы мен XX ғасырдың басындағы архив құжаттары негізінде 139

CONTENTS

Anthropology

Ismagulov O., Ismagulova A. The kazakh people of new Kazakhstan is a direct successor of the residents with a 50-century history on the ancient anethorial kazakh land 4

Archeology

Abisheva A.A. Balbals as part of the fund of the National museum of the Republic of Kazakhstan 12

Ethnography

Zhaylybay D.Zh. XIX-XX centuries manifestations of non-material cultural heritage in kazakh marriage and family traditions 21
S.J. Atdaev. Tigers in the historical past of Turkmenistan 32
Kamunov S.R. B.Sarybayev's contribution to the modernization of kazakh instruments and description of the collection in the National museum of the Republic of Kazakhstan 51

Philology

Karipbaev Zh. Neoclassical nazira tradition in the work of Abay Kunanbayuly 60

Zhalmyrza A.A. Using paremiology in language learning: some aspects of the use of proverbs 76

History

Aktilak B.B. From the history of repressive policy in Akmola 84

Art

Tanymova Y.A. Creativity of kazakh artists of contemporary art in the context of world cultural heritage 92

Museum business

Gizatov S.M. Cultural relations between the National museum of the Republic of Kazakhstan and China . 101

Eleusizova K.Zh. Influence of local history museums of Aktobe region on modern ethnoculture 110
Sailau A., Aubakir G. Heritage of the heroes of Syrdarya 121

Sacred geography

Koshman T.V. Cult objects of settled culture as a source of the epoch 129
Tolegenuly K., Kukushkin A.I., Bukeshova G. Place-names of the Tengiz-Korgalzhyn region: based on archival documents of the end of the 19th and the beginning of the 20th century 139

Ғиззатов С.М.
Қазақстан Республикасы Ұлттық музейі
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан
e-mail: sayalbek@mail.ru

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҰЛТТЫҚ МУЗЕЙІ МЕН ҚЫТАЙ ЕЛІ АРАСЫНДАҒЫ МӘДЕНИ БАЙЛАНЫСТАР

Музей ісін дамытуда халықаралық қатынастардың маңызы өте зор. Баспаға ұсынылып отырған мақалада ҚР Ұлттық музейінің Қытай елімен арадағы мәдени байланыстары қарастырылған. Автор Қазақстан мен Қытай елдерінің тарихын ежелгі кезеңнен бастап сипаттап, қазіргі кезеңдегі мәдени байланыстарға тереңірек тоқталады. Сонымен қатар қазақ және қытай халықтарының дәстүрлі дүниетанымының ортақ тұстарын ашып көрсетеді.

Ғылыми-зерттеу жұмысында ҚР Ұлттық музейінің Қытай елімен арадағы әріптестігі және оның негізгі бағыттары туралы маңызды деректер берілген. Атқарылған жұмыстарды және олардың негізгі нәтижелерін сипаттауда нақты мәліметтер пайдаланылған.

Түйін сөздер: Қазақстан, Қытай, мәдени байланыс, музей, меморандум, халықаралық қатынас, көрме.

Қазақстан өз егемендігін жариялап, Тәуелсіздікке қол жеткізген соң әлем елдерімен қарым-қатынас орната бастады. 1992 жылы 3 қаңтарда Қытай Халық Республикасымен ресми түрде дипломатиялық қарым-қатынас орнап, осы жылдың ақпан айында Алматыда Қытай елшілігі, Пекинде Қазақстан елшілігі ашылды. Кейін 1994 жылы 26 сәуірде екі ел арасындағы шекара анықталып, тиісті құжаттарға қол қойылды. Осылайша Қытай Халық Республикасымен ынтымақтастық орнату еліміздің сыртқы саясатының басым бағыттарының біріне айналды (Шаймерденова, 2011: 63).

Алайда Қытай мен Қазақстанның өзара қарым-қатынас тарихы ежелгі кезеңнен бастау

алады. Қос елдің Жібек жолы өркениетін насихаттаудағы орны ерекше. Екі азиялық өркениетті ел әртүрлі кезеңдерде қайталанбас тарих пен ерекше мәдениетті қалыптастыра алды.

Қытайдан Еуропаға дейін созылып жатқан Ұлы Жібек жолы бойын жайлаған түркі халықтары қалалық мәдениетті дамытып, трансконтиненталдық сауда магистралін жетілдіріп, оның қауіпсіздігін қамтамасыз етіп қана қоймай, Ұлы Жібек жолының қуатты саяси, экономикалық және мәдени орталықтарына айналды. Тарихи деректерде Ұлы Жібек жолының қазақстандық бөлігінің аса маңызды тармақтары саналған Отырар, Түркістан, Испиджаб, Суяб, Сауран, Тараз

және тағы басқа қалалардың атаулары жиі аталады. Өз кезегінде бұл қалалар Өзбекстан, Тәжікстан, Түркіменстан, Иран, Әзірбайжан, Грузия және өзге де көршілес мемлекеттердің даму тарихына елеулі ықпал еткен болатын.

Көне дереккөздер ежелгі түркілердің Қытай мәдениетіне ерекше ықпал еткендігін көрсетеді. Қытай дәстүрлі мәдениетіндегі түркі өркениетінің іздері түркизмдерден, яғни қытай тіліне енген түркі сөздерінен, ғаламның, жер мен көктің жаралуы жөніндегі аңыз-әңгімелерден анық байқалады (Мәсімханұлы, 2012: 8-12). Сонымен қатар қытайлар мен түркі мәдениетінің өзара байланысын Қарлұқ Кегменер ақын Үлгеұлы (760-IX ғасырдың басы), Қаңлы Бұқым ақын Қайранбайұлы (1254-1300), Қарлұқ Найжан ақын (1309-1368) секілді Қытай елінде өмір сүрген түркі ақындарының шығармашылығынан анық көреміз (Мәсімханұлы, 2012: 42-50).

Мемлекетаралық сауданың қауіпсіздігі мен қаржысын қамтамасыз еткен Алтын Орда мемлекеті де өз заманында Ұлы Жібек жолының Қытай шекарасынан Жерорта теңізіне дейінгі үлкен бөлігін бақылауға алды. Қазақ хандығы тұсында ел билеушілері Қытаймен байланысты күшейтіп, өзара хат алмасып тұрды. Бұған қытайлық мұрағаттардан табылған Абылай хан, Уәли сұлтан, Әбілмәмбет хан, Әбілпейіз сұлтан, Болат хан секілді мемлекет қайраткерлерінің жазған хаттары дәлел болады.

Өркениеттік дамудың қазіргі кезеңінде елдер арасындағы қарым-қатынасты мәдени байланыстарсыз елестету мүмкін емес. Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасында мәдени-гуманитарлық және басқа да салалардағы өзара тиімді қатынастар жолға қойылып, тұрақты дамып келе жатыр.

Шығыс өркениетінің белді өкілдері саналатын Қытай мен Қазақстанның мәдени дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары бір-біріне жақын келеді. Мысалы, үлкендерді құрметтеу, кішілерге қамқорлық жасау, ұлттық мерекелерге деген сүйіспеншілік, маңызды тарихи оқиғаларды еске алу, басқа халықтар мен олардың мәдениеттеріне құрметпен қарау және тағы басқа ұғымдар қазақ пен қытай халықтары үшін қастерлі болып табылады. Қазақ халқы өз атамекеніне қатысты «Ұлы Дала» деген атауды қолданса, Қытайды бүкіл әлем «Аспан асты елі» деп атайды. Сондықтан

өз елін таныстыру тұрғысынан алғанда да қос халықтың дүниетанымының бір-біріне жақын келетіндігін байқаймыз.

Шығыс өркениеттері арасындағы байланысты нығайтатын маңызды дүниелер – бұл өзара қатынастардың үздіксіз дамуы, өзара сыйластық және ұлттық даму стратегияларын үйлестіру. Бұған экономика, энергетика, қауіпсіздік, көлік, мәдениет және басқа да маңызды салалардағы ынтымақтастық жобалары мысал бола алады. Тіпті табиғи ресурстардың өзі Қазақстан мен Қытай арасындағы мемлекетаралық интеграцияда маңызды рөл атқарады. Қазақстан еуразиялық көлік торабының географиялық артықшылықтарына ие болып, Еуропа мен Азия арасында жаһандық көлік артерияларын қалыптастыра отырып, Қытай капиталы мен технологиялық инвестицияларының маңызды объектісі болып табылады.

Біз ортақ мемлекеттік шекарасы 1700 километрге жуық жақын көршілер ретінде елдеріміздің өркендеуіне тек өзара әріптестік және ұлттық мүдделерді ескеру негізінде ғана кепілдік беруге болатынын түсінеміз.

Қазақстан мен Қытай елдерінің екі жақты мәдени байланыстары музей саласындағы әріптестіктен де анық көрінеді. Осы орайда соңғы жылдары әртүрлі елдердің музейлері арасында диалог пен ынтымақтастықтың артып келетіндігін атап өткен жөн. Өйткені кез-келген елдің мәдени-өркениеттік дамуының ең маңызды міндеті – ғасырлар бойы мемлекет құрушы халықтың ата-бабалары жасаған тарихи-мәдени құндылықтар жүйесін, мәдени ерекшелігін сақтау болмақ.

Мәдени мұра тарихи перспектива тұрғысынан алғанда кез келген елдің мемлекеттік саясатының негізі болып табылады. Сондықтан әрбір мемлекет тарихи-мәдени мұраны сақтау, насихаттау, қалпына келтіру және пайдалану бойынша әлеуметтік жады институттарының тұтас жүйесін құруға ұмтылады.

Қазақстан Республикасының Ұлттық музейі ашылған күннен бастап ғылыми-зерттеу, мәдени білім беру ісіне көп көңіл бөліп келеді. Қазіргі таңда музей тарих, музей ісі, технологиялық жаңару, цифрландыру, археология және тағы басқа салалар бойынша халықаралық ғылыми қоғамдастыққа кірігу стратегиясына көшті.

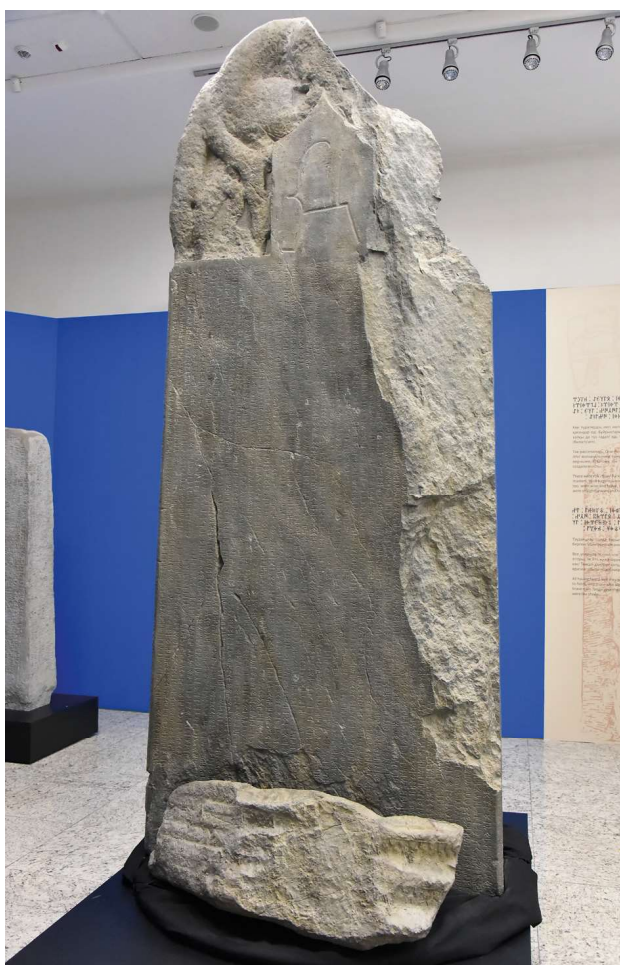
Бұл маңызды стратегияны жүзеге асыруда шетелдермен, соның ішінде Қытай Халық Республикасымен тиімді байланыс орнату өте маңызды болмақ. Мысалы, ҚР Ұлттық музейі Қытайдың мәдени ұйымдарымен көптеген маңызды іс-шаралар өткізді.

Атап айтқанда:

1. Қытай Халық Республикасының бірқатар мәдениет және білім беру мекемелерімен өзара ынтымақтастық туралы меморандумдар жасалды. Олардың ішінде Тан әулетінің ежелгі Батыс базарының Сиань музейі (2015), Қытай Халық Республикасының Шанхай музейі (2017), Солтүстік-батыс политехникалық университеті (2018) бар. Бұл меморандумдар негізінде кейін екіжақты кездесулер, бірлескен көрмелер, біліктілікті арттыру курстары сияқты маңызды

іс-шаралар ұйымдастырылды. Мысалы, 2015 жылы қыркүйек айында Қазақстанға «Жібек жолы бойындағы сурет және бейнелеу өнері бағдарламасы» аясында Қытай Халық Республикасының суретшілер делегациясы келді. Бұл делегацияға танымал қытай суретшісі Сюй Чжуаньо жетекшілік еткен болатын (Сатубалдин, 2018: 89).

2. Музей экспозициясына Қазақстан мен Қытай елдерінің ортақ мәдениетіне қатысты жәдігерлер қойылды. Мысалы, бір жағында руна, екінші бөлігінде қытай жазулары бар көне түркілік әйгілі Күлтегін ескерткіші. Бұл ескерткіш өркениеттер арасындағы саяси, экономикалық және гуманитарлық қарым-қатынастардың маңыздылығын айғақтайтын бірегей артефактілердің бірі болып табылады.

Сур. 1. Қазақстан Республикасы Ұлттық музейінің «Ежелгі түркі өркениеті» залындағы Күлтегін ескерткіші

Fig. 1. Monument to Kultegin in the Hall of the National Museum of the Republic of Kazakhstan «Ancient Turkic civilization».

Сур. 2. Қазақстан Республикасы Ұлттық музейінде ұйымдастырылған «Император Цинь Шихуандидің терракоталық әскері» көрмесі.

Fig. 2. Exhibition «Terracotta army of Emperor Qin Shihuangdi» organized in the National Museum of the Republic of Kazakhstan.

Күлтегін Шығыс Түркі қағанатының саяси және әскери қайраткері, түркі халқының әскери қолбасшысы болған. Тарихи деректерде 731 жылы Күлтегіннің қайтыс болғандығы, кейін Тан мемлекетінің императоры Тан Сюанцзунның көңіл айту хатын (қазанама) жазып, түркі еліне арнайы делегация аттандырғаны туралы мәліметтер кездеседі. Білге қаған: «Не бір айтар сөзім болса мәңгі тасқа ұрдым. Мұны біліңдер ... мен мәңгі тас тіктім. Табғаш қағаннан бедерші (мүсінші) келтірттім. Бедерлеттім. Менің сөзімді сындырмады (қайтармады). Табғаш қаған орда бедершісін жіберді. Оларға айшықтатып (сурет сыздырып), барық тұрғыздырттым. Тас қалаттым. Көңілдегі сөзімді жазғыздым», – дейді (Сартқожаұлы, 2003: 179). Қытай императоры жіберген шеберлер алты айдан соң ескерткішті бітіріп, 732 жылы 19 қазан күні Күлтегінге арнап ас беріліп, маңызды мәдени

кешен ресми түрде ашылады. Салтанатты шараға қытайлық елші Луй Сян да арнайы келіп қатысқан. Бұл өз кезегінде түркі мен қытай халықтарының арасында өзара достық қарым-қатынастың болғандығын дәлелдейді.

Сонымен қатар, ҚР Ұлттық музейінде Ұлы Жібек жолының ежелгі қалалары – Сайрам, Яссы, Отырар, Тараз және т.б. жерлерден табылған қыш және шыны құмыралар сияқты қытай мәдениетінің бірегей археологиялық олжалары қойылған.

ҚР Ұлттық музейі қорының толығына Қытай елі де атсалысып келеді. 2016 жылы қараша айында ел Тәуелсіздігінің 25 жылдық мерекесіне орай Қытай Халық Республикасының Елшілігі император Цинь Шихуандидің қола күймесінің көшірмесін сыйға тартты.

3. Екі елдің тарихы мен мәдениетін насихаттау мақсатында көптеген көрмелер

ұйымдастырылды. 2014 жылы шілде айында ҚР Ұлттық музейі ашылған соң халықаралық деңгейдегі шараларды өткізуге басымдық берілген болатын. Соның ішінде Қытай Халық Республикасымен бірлескен шараларға ерекше назар аударылды. Нәтижесінде 2014 жылы қыркүйек айында Қытай фарфорына арналған көрме мен қытай экологиялық мәдениетіне қатысты фотокөрме ашылды.

Бұл мәдени әріптестік уақыт өте келе күшейіп, әлемдік маңызы бар шаралар аясында бірлескен жобалар жүзеге асырыла бастады. Мысалы, 2017 жылдың маусым айында ҚР Ұлттық музейінде «ЭКСПО-2017: Болашақ энергиясы» халықаралық мамандандырылған көрмесі кезінде «Император Цинь Шихуандидің терракоталық әскері» көрмесінің ашылуы өтті.

Бүгінде әлемдік тарих пен мәдениетте «Терракота әскерінің» орны бөлек. Қытайдың Сиань қаласындағы император

Цинь Шихуандидің кесенесінің жанындағы қорымнан 8 099 қытай жауынгері мен олардың жылқыларының күйдірілген саздан жасалған мүсіндері табылған болатын. Император бұл мүсіндердің оған келесі өмірде қызмет ететіндігіне сенген. Осы орайда ежелгі сақтар мен қытайлықтардың мына өмірден кейінгі тіршілікке сену философиясының ұқсастығын анық байқаймыз.

Елордада өткен «Император Цинь Шихуандидің терракоталық әскері» көрмесі барысында халық назарына әскерлердің мүсіндері, қару-жарақтар, жабынқыштар, ыдыс-аяқтар, алтын және күміс әшекейлер секілді 50-ге жуық археологиялық жәдігерлер ұсынылды (Қытайдың Терракота әскері. KazInform). Аталмыш көрме үш ай бойы жұмыс жасап, оны 50 мыңнан астам ел тұрғындары тамашалады.

Өз кезегінде 2018 жылдың шілде айында ҚР Ұлттық музейі халықаралық «Алтын адамның» әлем музейлеріне шеруі» жобасы аясында Шэньси провинциясының тарихи музейінде «Ұлы Дала мұрасы: зергерлік өнер жауһарлары» атты бірегей көрмені ашты (Нүсіпбекұлы Р. KazInform). Бұл көрмені өткізу үшін Қытайдың таңдалуы кездейсоқ емес. Біріншіден, Қазақстан мен Қытай саясатты, экономиканы, мәдениетті және тағы басқаларды дамыту саласында өзара қолдау көрсететін стратегиялық әріптестер болып табылады. Екіншіден, Қытай өте бай тарихы мен мәдениеті бар, халық саны көп дамыған елдер қатарына жатады.

Халықаралық «Алтын адамның» әлем музейлеріне шеруі» көрме жобасының басым міндеттерінің бірі шетелдік аудиторияны Қазақстанның тарихымен және мәдениетімен таныстыру болса, басты экспонаты ретінде Қазақстан Тәуелсіздігінің негізгі нышанына айналған Есік қорғанынан табылған «АЛТЫН АДАМ» ұсынылды. Көрме барысында Қытай тұрғындарының шетелдік мәдениетке деген үлкен қызығушылығы байқалды. 2018 жылдың 20 шілдесі мен 20 қыркүйегі аралығында өткен көрмені күніне орташа есеппен 12 000 адам тамашалады (Қытайда «Алтын адамды». Қазалы газеті).

Осы орайда «АЛТЫН АДАМНЫҢ» ӘЛЕМ МУЗЕЙЛЕРІНЕ ШЕРУІ» жобасының Қытай елінен бөлек Ресей, Түркия, Оңтүстік Корея, Солтүстік Македония, Үндістан, Өзбекстан,

Сур. 3. «Алтын адамның» әлем музейлеріне шеруі» жобасы аясында Қытай еліндегі «Ұлы Дала мұрасы: зергерлік өнер жауһарлары» көрмесінің ашылуы.

Fig. 3. Opening of the exhibition «Heritage of the Great Steppe: masterpieces of jewelry art «in China within the framework of the project» parade of the Golden Man in the museums of the world».

Греция, Малайзия сияқты 12 елдің ең ірі ұлттық музейлерінде жүзеге асырылғандығын атап өткен жөн. 2020 жылы аталмыш жоба еліміздегі «Халық сүйіктісі-2020» сыйлығының «Жыл жобасы» номинациясы бойынша жеңімпаз атанды.

4. Тәжірибе алмасуды кеңейту мақсатында оқыту семинарлары, біліктілікті арттыру курстары өткізілді. Мысалы, 2018 жылы Қазақстандағы Қытай елшілігі мен ҚХР Мәдениет министрлігі Қазақстанның музей саласының қызметкерлері үшін музей ісі саласында оқыту семинарын ұйымдастырды. Аталған семинарға Қазақстан Республикасы Ұлттық музейінің 15 қызметкері қатысты. Семинар аясында қатысушылар музей саласындағы теориялық және практикалық білімдермен алмасып, Пекин, Чанчун және Харбин қалалары музейлерінің қызметімен танысты (Ибраева, 2018: 18-25).

5. Біріккен Ұлттар Ұйымының (БҰҰ) ресми тілі саналатын қытай тілінде экскурсия жүргізу ісі қолға алынды. ҚР Ұлттық

музейі еліміздің алдыңғы қатарлы мәдени мекемесі ретінде жылына көптеген шетелдік қонақтарды қабылдайды. Өйткені қазақ халқының тарихы мен мәдениетіне қызығушы шетелдік меймандардың қатары қалың. Музейге 2019 жылы 26 509 шетелдік азамат келсе, 2020 жылы 3 731 мейман, 2021 жылы 6 942 мейман экскурсия жасады. Әлемді жайлаған коронавирус індеті Қазақстанға келуші туристер санының азаюына әкелгендіктен бұл үрдіс ҚР Ұлттық музейіне келуші шетелдік меймандардың санына да күрт әсер етті. Дегенмен қазіргі таңда шетелдік қонақтардың сұранысына қарай қытай тілінде экскурсия жұмыстары жүргізіліп келеді.

Тұтастай алғанда іске асырылған бірлескен жобалар мен іс-шаралар мәдениет саласындағы ынтымақтастықты кеңейтіп, тарихи-мәдени мұраны насихаттауға, білім мен тәжірибе алмасуға ықпал етті. Сол арқылы мәдениетаралық коммуникациялардың, оның ішінде біздің елдердегі музей ісінің дамуына серпін берді.

Сур. 4. Қазақстан Республикасы Ұлттық музейі мамандарының Қытай елінде біліктілікті арттыру курсынан өту барысы.

Fig. 4. The course of advanced training of specialists of the National Museum of the Republic of Kazakhstan in China.

Қазақстан мен Қытай алдағы уақытта да мәдениет саласындағы қарым-қатынасты арттыруға ұмтылуы тиіс. Қос ел арасындағы мәдениетаралық диалогты дамытудың басты құралы ретінде бірлескен музей көрмелерін, фестивальдерді, тіл білімі конкурстарын, ғылыми зерттеулерді, материалдық мұраны қалпына келтіру жөніндегі жобаларды және тағы басқаларын атауға болады. Мысалы, қазіргі таңда Қазақстанда Конфуцийдің 5 институты жұмыс істейді. Сондай-ақ Қытай Халық Республикасында Қазақстанның 11 мыңнан астам азаматы білім алуда. 2015 жылдан бастап Қытайдың Пекин, Шанхай, Далянь және Сиань қалаларындағы жоғары оқу орындарында «Қазақстан орталықтары»

және қазақ тілі кафедралары жұмыс істеп келеді. Қытайда Пекин, Сиань және Шанхай шет тілдер университеттерінде «Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы бойынша студенттерді қабылдау жүзеге асырылды.

Қазақстан мен Қытайдың халықаралық қатынастар жүйесіндегі ой-пікірлері мүдделері өзара ұқсас болып келеді. Сондықтан екі мемлекеттің Біріккен Ұлттар Ұйымы (БҰҰ), Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы (ШЫҰ), Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары кеңесі (АӨСШК) сияқты әртүрлі халықаралық алаңдардағы ұстанымдары бір-бірімен үйлесім тауып қана қоймай, жаһандық бейбітшілік пен тұрақтылықты нығайтуға маңызды үлес қосады.

Әдебиеттер

1. Шаймерденова Ғ.Қ. Қазақстан және шектес мемлекеттер (Жалпы елтанулық шолу): Оқу құралы. – Алматы: ҚР ҰҚК Шекара академиясы. 2011. – 209 б.
2. Мәсімханұлы Д. Еуразиялық өркениет – ежелгі түркі және қытай елінің рухани қарым-қатынасы. Ғылыми зерттеулер. – Астана: «Фолиант», 2012. – 480 б.
3. Сатубалдин А. Активные культурные отношения – залог успешного развития // Мәдени мұра. 2018. №4 (79).
4. Сартқожаұлы Қ. Орхон мұралары. – I т. – Астана, 2003. – 392 б.
5. Қытайдың Терракота әскері Астанаға әкелінді // KazInform халықаралық ақпарат агенттігі. 2017 жыл, 9 маусым. https://www.inform.kz/kz/kytaydyn-terrakota-askeri-astanaga-akelindi_a3034676
6. Нүсіпбекұлы Р. Қытайда «Алтын адам» көрсетілді. // KazInform халықаралық ақпарат агенттігі. 2018 жыл, 22 мамыр. https://www.inform.kz/kz/kytayda-altyn-adam-korsetildi_a3260792
7. Қытайда «Алтын адамды» күніне 12 000 адам тамашалайды // Қазалы аудандық қоғамдық-саяси газет, 2018 жыл, 5 қыркүйек. <https://qazaly.kz/kogam/5219-ytayda-altyn-adamdy-knne-12-my-adam-tamashalaydy.html>
8. Ибраева Г. «Аспан асты елінің» таңғажайыптары // Мәдени мұра. 2018. №5 (80).

References

1. Shaimerdenova G.K. Qazaqstan zhane shektes memleketter (Zhalpy eltanulyk sholu): Oqu quraly. – Almaty: QR UQK Shekara akademyasy. 2011. – 209 b.
2. Masimhanuly D. Euraziyaliq orkeniet – ezhelgy turki zhane kitay elinin ruhany karym-katynasy. Gilimy zertteuler. – Astana: «Foliant», 2012 – 480 b.
3. Satubaldyn A. Aktivniye kulturniye otnosheniya – zalog uspeshnogo razvitiya // Madeny mura. 2018. №4 (79).
4. Sartkozhauly Q. Orhon muralary. – I t. – Astana, 2003. – 392 b.
5. Kitaydin Terrakota askeri Astanaga akelindi. // KazInform halykaralik aqparat agenttigi. 2017 zhyl, 9 mausym. https://www.inform.kz/kz/kytaydyn-terrakota-askeri-astanaga-akelindi_a3034676
6. Nusipbekuly R. Kitayda «Altyn adam» korsetildi. // KazInform halykaralik aqparat agenttigi. 2018 zhyl, 22 mamyr. https://www.inform.kz/kz/kytayda-altyn-adam-korsetildi_a3260792
7. Kitayda «Altyn adamdy»kunine 12 000 adam tamashalaydi. // Kazaly audandyq qogamdyq-sayasy gazet, 2018 zhyl, 5 qyrkuyek. <https://qazaly.kz/kogam/5219-ytayda-altyn-adamdy-knne-12-my-adam-tamashalaydy.html>
8. Ibrayeva G. «Aspan asty elinin» tangzhayiptary // Madeny mura. 2018. №5 (80).

Гиззатов С.М.

Национальный музей Республики Казахстан
г. Нур-Султан, Казахстан
e-mail: sayalbek@mail.ru

Gizzatov S.M.

National Museum of the Republic of Kazakhstan
Nur-Sultan, Kazakhstan
e-mail: sayalbek@mail.ru

КУЛЬТУРНЫЕ СВЯЗИ МЕЖДУ НАЦИОНАЛЬНЫМ МУЗЕЕМ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН И КИТАЕМ

Большое значение в развитии музейного дела имеют международные отношения. В предлагаемой статье рассматриваются культурные связи Национального музея РК с Китаем. Автор описывает историю Казахстана и Китая с древнейших времен и углубляется в культурные связи современного периода. Он также раскрывает общие черты традиционного мировоззрения казахского и китайского народов.

В научно-исследовательской работе представлены важные данные о сотрудничестве Национального музея РК с Китаем и его основных направлениях. При описании выполненных работ и их основных результатов использованы фактические данные.

Ключевые слова: *Казахстан, Китай, культурные связи, музей, меморандум, международные отношения, выставка.*

CULTURAL RELATIONS BETWEEN THE NATIONAL MUSEUM OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN AND CHINA

International relations are of great importance in the development of museum business. The proposed article examines the cultural ties of the National Museum of the Republic of Kazakhstan with China. The author describes the history of Kazakhstan and China since ancient times and delves into the cultural ties of the modern period. He also reveals the common features of the traditional worldview of the Kazakh and Chinese peoples.

The research paper presents important data on the cooperation of the National Museum of the Republic of Kazakhstan with China and its main directions. Specific data are used in the description of the work performed and their main results.

Keywords: *Kazakhstan, China, cultural relations, museum, memorandum, international relations, exhibition.*